

Polska Ludowa dzieciom i młodzieży

Praca Elżbiety Jamróz jest pierwszą monografią tytułowego problemu. Autorka dokonuje analizy ilościowej i jakościowej wydawnictw seryjnych dla dzieci i młodzieży z perspektywy bibliologicznej, poddając obserwacji nieco ponad 3200 książek, które ukazały się w Polsce Ludowej. Zgodnie z ówczesną polityką kulturalną produkcja książkowa podlegała umasowieniu. W tym bogactwie i różnorodności tytułów serie wprowadzały pewien ład i swoistą tradycję wydawniczą, a także były sprawdzoną formą reklamy.

Mimo umasowienia produkcji wydawniczej książki literackiej dla młodego odbiorcy liczba serii w pierwszych dekadach Polski Ludowej nie była zbyt wysoka (od 7 do 16), dopiero w końcu lat 70. zaczęła systematycznie wzrastać aż do rekordowej liczby 30 tytułów w roku 1987. Różnie kształtowały się także nakłady tego typu literatury: od kilkunastu tysięcy do prawie 242 tys. egzemplarzy jednego tytułu, przy czym nakłady pozycji wydawanych w seriach były wyższe niż nakłady publikacji poza serią. Oczywiście, te wysokie nakłady nie są niczym osobliwym w realiach powojennej Polski, której władze wyznaczały literaturze dla dzieci i młodzieży ściśle określone cele dydaktyczno-wychowawcze, w tym również ideologiczne. Potwierdzają to już same tytuły niektórych serii, np. „Młodzież w Służbie Socjalizmu” czy „Młodzi Walczą i Pracują”.

Jak dowodzi autorka omawianej pracy, w okresie 1945–1989 zainicjowano 104 serie literackie adresowane do młodego odbiorcy, co stanowiło 1/5 produkcji wydawniczej dla wskazanej grupy odbiorców. Analiza bibliologiczna serii literackich odsłania złożony obraz ówczesnej produkcji wydawniczej. Podaje nie tylko sporo informacji i wniosków na temat działalności firm wydawniczych, ale i popularności wybranych tematów, gatunków czy form edytorskich tego typu literatury. Świadczą o tym chociażby następujące nazwy i liczby dotyczące wydawnictw seryjnych, np.: „Klub Siedmiu Przygód” (216 poz.; 7,1 mln egz.), „Ważne Sprawy Dziewcząt i Chłopców” (108 poz.; 3,5 mln egz.), „Przeczytaj i Namaluj” (101 poz.; 4,5 mln egz.), „Baśnie i Legendy z Całego Świata” (42 poz.; 7,1 mln egz.). Najpopularniejsza w całym badanym okresie była natomiast seria „Poczytaj mi, Mamo”, w ramach której wydano prawie 660 tytułów o łącznym nakładzie nieco ponad 188 mln egzemplarzy. Jeśli idzie zaś o autorów tekstów literackich w seriach, to pierwsze miejsce przypada Janowi Brzechwie (79 wydań).

Jamróz-Stolarska traktuje książkę jako jedność warstwy słownej i wizualnej, dlatego w swojej pracy analizuje również edytorską stronę serii: format i układ publikacji, poziom artystyczny wydań i konsekwencję w realizowaniu projektu graficznego. Spośród wszystkich serii wysokim poziomem edytorskim wyróżniają się książki Naszej Księgarni, Ludowej Spółdzielni Wydawniczej, Krajowej Agencji Wydawniczej oraz Wydawnictwa Śląsk.

Mówiąc o tej książce nie sposób nie docenić jej niezwykle starannego przygotowania pod względem merytorycznym, metodycznym, a także językowym (niezwykła klarowność i precyzyjność wywodu). Należy jeszcze wspomnieć o zaletach estetycznych omawianej pracy, którymi są zarówno przejrzysty układ treści, jak i liczne kolorowe reprodukcje okładek publikacji ze zbiorów Muzeum Książki Dziecięcej w Warszawie. Ilustracyjny dodatek został dobrany bardzo trafnie, gdyż oddaje „wydawniczy klimat” Polski Ludowej.

Książka jest zatem cennym źródłem wiedzy dla bibliologów, filologów i historyków. Poza oczywistymi walorami poznawczymi posiada dodatkową wartość: stanowi znakomitą inspirację do badań nad – w zasadzie – nieznanym tematem, jakim są serie literackie dla dzieci i młodzieży na emigracji, powstające równoległe do tych krajowych w latach 1945–1989 i później.

Marcin Lutomiński

Elżbieta JAMRÓZ-STOLARSKA, **Serie literackie dla dzieci i młodzieży w Polsce w latach 1945–1989. Produkcja wydawnicza i ukształtowanie edytorskie**, Wydawnictwo Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, Warszawa 2014, seria: Nauka – Dydaktyka – Praktyka.